

ISSN 2786-6734 (Print)
ISSN 2786-6742 (Online)

Закарпатський угорський інститут імені Ф. Ракоці ІІ

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics

Науковий журнал

Випуск 4

Берегове 2023

"Acta Academiae Beregsasiensis. Economics" засновано у листопаді 2021 р. та видається за рішенням Вченої ради Закарпатського угорського інституту імені Ф.Ракоці ІІ.

Науковий журнал виходить два рази на рік.

Видання включено до «Переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук» Категорії «Б», наказом Міністерства освіти і науки України № 768 від 20.06.2023 р.

Рекомендовано до друку Вченою радою Закарпатського угорського інституту імені Ф.Ракоці ІІ (протокол №12 від 20.12.2023 р.)

Редакційна колегія:

Головний редактор – *Бачо Роберт*, д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку і аудиту, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна;

Перший заступник головного редактора – *Пойда-Носик Ніна*, д.е.н., професор, професор кафедри обліку і аудиту, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна;

Заступник головного редактора, відповідальний редактор – *Макарович Вікторія*, к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і аудиту, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна;

Заступник головного редактора, відповідальний секретар – *Лоскоріх Габрієлла*, доктор філософії з обліку і оподаткування, заступник завідувача кафедри обліку і аудиту, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна.

Члени редакційної колегії:

Орлов Ігор – д.е.н., професор, академік Академії економічних наук України, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна;

Внукова Наталія – д.е.н., проф., заслужений економіст України, професор кафедри митної справи та фінансових послуг, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Україна;

Коваленко Юлія – д.е.н, проф, завідувач кафедри фінансових ринків та технологій, Державний податковий університет, Україна; *Бондарук Таїсія* – д.е.н, проф, заслужений економіст України, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Національна академія статистики, обліку та аудиту, Україна;

Завербний Андрій – д.е.н, проф., професор кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності Національного університету «Львівська політехніка», Україна; *Вдовенко Наталія* – д.е.н., проф., завідувач кафедри глобальної економіки, Національний університет біоресурсів і природокористування України, Україна;

Новіченко Людмила – к.е.н, доц., доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування, Національна академія статистики, обліку та аудиту, Україна; *Живко Зінаїда* – д.е.н, проф., ректор Академії економіки і педагогіки, Чеська Республіка; *Феньвеш Вероніка* – габлітований доктор наук з галузі економіки, проф.,

Дебреценський університет, Угорщина; *Махова Рената* – габлітований доктор наук з галузі економіки, доц., проректор, Університет Й. Шельє, Словацька Республіка; *Ілеш Балінт Чобо* – к.е.н, проф.,

Університет Яноша Наймана, Угорщина; *Дунай Анна* – доктор філософії з галузі економіки, проф., Університет Яноша Наймана, Угорщина; *Петі Мартон* – доктор наук з галузі економіки, віце-президент, Національний інститут стратегічних досліджень Угорщини, доцент кафедри соціально-економічної географії та планування міста, Університет Корвінус, Угорщина; *Сас Левенте* – доктор наук з галузі економіки, проф., заступник декана факультету Економіки та бізнес-адміністрування, Клужький університет імені Бабеша-Бойяї, Румунія.

УДК 330

A19

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics : наук. журн. / редкол. : Р. Бачо, Н. Пойда-Носик, В. Макарович; Закарпат. угор. ін-т імені Ф. Ракоці ІІ. Берегове, 2023. Вип. 4. (2023). 694 с. Текст укр., англ., угор.

Науковий журнал „Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” розрахований на науковців, докторантів, аспірантів, практиків та широкого кола читачів, які цікавляться проблематикою в галузі економічних наук. Статті публікуються на умовах міжнародної ліцензії [Creative Commons Attribution 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Публікація видання здійснюється за сприяння Інституту Стратегічних Досліджень Угорщини.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації

Серія КВ №25089-15029Р від 08.11.2021 р.

Засновник наукового журналу:

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ.

Адреса: 90202 м. Берегове, пл. Кошута, буд.6.

Офіційний сайт наукового журналу:

<https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe>

NEMZETSTRATÉGIAI KUTATÓINTÉZET

ISSN 2786-6734 (Print)

ISSN 2786-6742 (Online)

© Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ, 2023

ISSN 2786-6734 (Print)
ISSN 2786-6742 (Online)

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics

Tudományos folyóirat

4. szám

Beregszász 2023

Az "Acta Academiae Beregsasiensis. Economics" tudományos folyóirat 2021-ben lett alapítva, és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsa határozata alapján jelenik meg.

A tudományos folyóirat évente kétszer jelenik meg.

A **Folyóirat** az Ukrán Oktatási és Tudományos Minisztérium 2023. június 20-án kelt 768. számú rendelete alapján **„B” kategóriájú folyóiratnak minősül**, melyben publikálhatóak az ukrainai fokozatszerzéshez szükséges tudományos eredmények.

Kiadáshoz ajánlotta a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsa
(2023. december 20-i 12. sz. jegyzőkönyv)

Szerkesztőbizottság:

Főszerkesztő – **Prof. Dr. Bacsó Róbert**, közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Számvitel és Auditálás Tanszék vezetője, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna.

Általános főszerkesztő-helyettes – **Prof. Dr. Pojda-Noszik Nina**, közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Számvitel és Auditálás Tanszék professzora, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna.

Főszerkesztő-helyettes, felelős szerkesztő – **dr. Makarovics Viktória**, közgazdaságtudomány kandidátusa, egyetemi docens, Számvitel és Auditálás Tanszék docense, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna.

Főszerkesztő-helyettes, felelős titkár – **dr. Loszkorih Gabriella**, PhD, tanszékvezető-helyettes, Számvitel és Auditálás Tanszék, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna.

Szerkesztőbizottság:

Prof. Dr. Orlov Igor – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, az Ukrainai Közgazdaságtudományi Akadémia akadémikusa, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna; **Prof. Dr. Vnukova Natália** – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Ukrajna érdemesült közgazdásza, Vám és Pénzügyi Szolgáltatások Tanszék professzora, Szemen Kuznyec Harkovi Nemzeti Gazdaságtudományi Egyetem, Ukrajna; **Prof. Dr. Kovalenko Julia** – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Pénzügyi Piacok és Technológiák Tanszék vezetője, Állami Adóegyetem, Ukrajna; **Prof. Dr. Bondáruk Tajiszija** – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Ukrajna tiszteletbeli közgazdásza, Pénzügyek, Bank és Biztosítás Tanszék vezetője, Nemzeti Statisztikai, Számviteli és Auditálási Akadémia, Ukrajna; **Prof. Dr. Záverbuij András** – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Külgazdasági és Vámtevékenység Tanszék professzora, Lembergi Nemzeti Politechnikai Egyetem, Ukrajna; **Prof. Dr. Vdovenko Natália** – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Globális Közgazdaság Tanszék vezetője, Ukrajna Nemzeti Bioerőforrás- és Természetgazdálkodási Egyetem, Ukrajna; **dr. Novicsenko Ljudmila** – közgazdaságtudományok kandidátusa, egyetemi docens, Számvitel, Auditálás és Adózás Tanszék docense, Nemzeti Statisztikai, Számviteli és Auditálási Akadémia, Ukrajna; **Prof. Dr. Zsivko Zinaida** – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, rektor, Közgazdasági és Pedagógiai Akadémia, Csehország; **Dr. habil. Fenyves Veronika** – PhD, egyetemi tanár, tanszékvezető, oktatási dékánhelyettes, Gazdaságtudományi Kar, Számviteli és Pénzügyi Intézet, Controlling Tanszék, Debreceni Egyetem, Magyarország; **Dr. habil. Ing. Machová Renáta** – PhD, rektorhelyettes, egyetemi docens, Selye János Egyetem, Szlovákia; **Prof. Dr. Illés Bálint Csaba** – PhD, egyetemi tanár, Neumann János Egyetem, Magyarország; **Prof. Dr. Dunai Anna** – PhD, egyetemi tanár, Neumann János Egyetem, Magyarország; **Dr. Péti Márton** – PhD, Nemzetstratégiai Kutatóintézet, elnökhelyettes; egyetemi docens, Gazdaságföldrajz és városfejlesztés tanszék, Budapesti Corvinus Egyetem, Magyarország; **Prof. Dr. Szász Levente** – PhD, egyetemi tanár, dékánhelyettes, Közgazdaság- és Gazdálkodástudományi Magyar Intézet, Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Románia.

ETO 330

A19

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics: tudományos folyóirat / szerk.: R. Bacsó, N. Pojda-Noszik, V. Makarovics. II. RFKMF. Beregszász, 2023. 4. szám (2023). 694 c.

Az „Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” tudományos folyóiratban a doktoranduszok, posztgraduális hallgatók, kutatók és gyakorlati szakemberek tudományos kutatásait tesszük közzé. A tanulmányok [Creative Commons Attribution 4.0.](#) c. nemzetközi licence alapján jelennek meg

Az "Acta Academiae Beregsasiensis. Economics" megjelenésében együttműködő partner volt a Nemzetstratégiai Kutatóintézet.

*A nyomtatott tömegűjékoztatási eszközök állami nyilvántartásba vételéről szóló igazolás száma
KB 25089-15029P 2021. november 8.*

Tudományos folyóirat alapítója:

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Cím: 90202, Beregszász, Kossuth tér 6.

A tudományos folyóirat hivatalos honlapja:

<https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe>

NEMZETSTRATÉGIAI KUTATÓINTÉZET

ISSN 2786-6734 (Print)

ISSN 2786-6742 (Online)

© II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, 2023

ISSN 2786-6734 (Print)
ISSN 2786-6742 (Online)

**Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College
of Higher Education**

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics

Scientific journal

Volume 4

Berehove 2023

„Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” was founded in November, 2021 and is published by the decision of the Academic Council of the Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education.

The scientific journal is published twice a year.

The journal is included in Category "B" according to the "List of scientific professional editions of Ukraine, in which the results of dissertations for the degree of Doctor of Science and Ph.D. can be published", by order of the Ministry of Education and Science of Ukraine No. 768 dated 20.06.2023.

Recommended for publication by the Academic Council of the Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education (protocol No. 12 dated December 20, 2023)

Editorial board:

Editor-in-Chief – *Bacho Robert*, Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Accounting and Auditing, FR II THCHE, Ukraine;

First Deputy Editor-in-Chief – *Poyda-Nosyk Nina*, Doctor of Economics, Professor, Professor at the Department of Accounting and Auditing, FR II THCHE, Ukraine;

Deputy Editor-in-Chief, managing Editor – *Makarovykh Viktoriia*, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Accounting and Auditing, FR II THCHE, Ukraine.

Deputy Editor-in-Chief, responsible secretary – *Gabriella Loskorikh*, Candidate of Economic Sciences, Deputy Head of the Accounting and Auditing Department, FR II THCHE, Ukraine

Editorial Board Members:

Ihor Orlov - Doctor of Economics, Professor, Academician of the Academy of Economic Sciences of Ukraine, FR II THCHE, Ukraine; *Nataliia Vnukova* – Doctor of Economics, Professor, Honored Economist of Ukraine, Professor at the Department of Customs Affairs and Financial Services, Symon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Ukraine; *Yuliia Kovalenko* - Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Financial Markets and Technologies, State Tax University, Ukraine; *Taisiia Bondaruk* - Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Finance, Banking and Insurance, National Academy of Statistics, Accounting and Audit, Ukraine; *Andrij Zaverbnyj* - Doctor of Economics, Professor, Professor at the Department of Foreign Trade and Customs of the Lviv Polytechnic National University, Ukraine; *Natalia Vdovenko* - Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Global Economy, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Ukraine; *Liudmyla Novichenko* – Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Accounting, Auditing and Taxation, National Academy of Statistics, Accounting and Audit, Ukraine; *Zinaida Zhyvko*– Doctor of Economics, Professor, Rector, Academy of Economics and Pedagogy, Czech Republic; *Fenyves Veronika* - Habilitated Doctor of Sciences in Economics, Head of the Department of Controlling, University of Debrecen, Hungary; *Makhova Renata* - Habilitated Doctor of Sciences in Economics, Associate Professor, Vice-rector, J. Selye University, Slovak Republic; *Illés Bálint Csaba* – Candidate of Sciences in Economics, Professor, John von Neumann University, Hungary; *Dunay Anna* – Doctor Philosophy in Economics, Professor, John von Neumann University, Hungary; *Peti Marton* - Doctor Philosophy in Economics, vice-president, Research Institute for National Strategy, Hungary; associate professor, Department of Geography and Planning, Corvinus University of Budapest, Hungary; *Szász Levente* – Doctor of Management, Professor, Deputy Dean at the Faculty of Economics and Business Administration, Babeş-Bolyai University, Romania.

UDC 330

A19

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics: scientific journal / editor. : R. Bacho, N. Poyda-Nosyk, V. Makarovykh. FR II THCHE. Berehove, 2023. Vol. 4. (2023) 694 p. Text Ukrainian, English, Hungarian.

Scientific journal „Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” intended for scientists, doctoral students, post-graduate students, practitioners and a wide range of readers who are interested in issues in the field of economic sciences. Articles are published under the terms of the [Creative Commons Attribution 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/) International License.

Publication of the scientific journal "Acta Academiae Beregsasiensis. Economics" is carried out with the assistance of the Research Institute for National Strategy.

*State registration certificate of a printed mass media
Series KB No. 25089-15029P dated November 8, 2021.*

The founder of the scientific journal is

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education.

Correspondence address: Kossuth sq.6, Berehove

The official website of the scientific journal:

<https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe>

NEMZETSTRATÉGIAI KUTATÓINTÉZET

ISSN 2786-6734 (Print)

ISSN 2786-6742 (Online)

© Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, 2023

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1.

НАЦІОНАЛЬНА ТА РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Пойда-Носик Н., Бачо Р. Оцінка перспектив бізнесу в автомобільній промисловості України: національні та регіональні аспекти розвитку галузі	19
Атамас О. Інвестиційна привабливість регіонів України: проблематика, рекомендації, перспективи	29
Венгер В., Романовська Н., Шейко О. Кон'юнктурні особливості українського ринку круп	37
Шалаї К., Максим Дьєрдьне Надь Т. Аналіз економічної просторової структури: фокус на Великобританію	51
Кравченко О., Бадай А. Роль державного регулювання оплати праці	60
Кривенко Н. Оцінка міжнародної економічної інтеграції: методичні підходи з виділенням агропродовольчих ринків	70
Перевода Ю. Оцінка конкурентоспроможності господарств у виробництві продукції тваринництва через призму показників імпорту та експорту	80
Похиленко Н. Права інтелектуальної власності як стримуючий чинник інноваційної активності в сільському господарстві	92
Пушкар Т., Славута О. Сприйняття процесів цифровізації мешканцями як основа впровадження програм збалансованого розвитку міст	107
Самусевич Я., Теницька І., Рудиченко А. Оцінювання впливу екологічного контролю на забезпечення раціонального природокористування в Україні	118
Сидоренко Є. Проблеми цифрової трансформації територіальних громад та шляхи їх вирішення	134
Харченко Н. Деякі аспекти соціально-економічних детермінант здоров'я	144
Усата Н. Концептуальні основи циркулярної економіки в сільському господарстві	153
Шапуров О. Промислові інновації: інтернет речей, блокчейн, цифровий двійник	164
Шуба М., Шуба О. Світовий ринок легкових автомобілів: особливості та тенденції розвитку	178

РОЗДІЛ 2. ФІНАНСИ ТА БАНКІВСЬКА СПРАВА

Журавльова І. Фінансовий менеджмент в сучасному вимірі	188
Балінтова М. Вивчення зв'язку між зеленим банківським маркетингом і лояльністю до банку на прикладі словацьких клієнтів	205
Богріновцева Л., Бондарук О., Ключка О. Фінансова безпека страхового ринку: теоретичний аспект	216
Поті Б., Сока К., Потокі Л. Застосовність моделей прогнозування банкрутства в секторі роздрібної продовольчої продукції західної Угорщини	227
Даудова Г., Грінько А. Еволюція процесів цифровізації в діяльності фінансових органів місцевого самоврядування в Україні	240
Жиглей І., Лайчук С., Поліщук І. Бібліографічний аналіз публікацій щодо соціального інвестування за даними платформи Web of Science	253
Заїчко І. Особливості та основні напрями грошово-кредитної політики України в умовах воєнного стану	264
Орехова К., Головко О. Вибір організаційно-економічного механізму забезпечення фінансової безпеки газорозподільних підприємств	277
Татаринцева Ю., Юр'єва І., Назарова Т. Вплив розвитку соціальної відповідальності та сталого цифрового маркетингу на фінансову складову бізнес-процесів в умовах цифрової економіки	293
Шишкіна О. Вплив фінтех інновацій на глобальні валютні ринки	307
Ярошевич Н. Рівень фінансової децентралізації місцевих бюджетів в Україні	321

РОЗДІЛ 3. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ

Варцаба В., Макарович В., Лоскоріх Г. Аналіз проблематики обліку інноваційного капіталу в Україні	334
Ганусич В., Йолтуховська О., Шеверя Я. Концепція створення вартості в інтегрованій звітності	346
Грицай О., Лішнянська І. Облікове забезпечення визначення собівартості надани медичних послуг	358
Дубинська О. Теоретичні й практичні аспекти аудиту фінансової звітності як напряму виявлення загроз фінансовій безпеці підприємства в умовах воєнного стану	374
Єршова Н. Бухгалтерський консалтинг як «м'яка технологія» підтримки розвитку малого та середнього бізнесу	385
Кошіль А., Мельянова Л. Економічна сутність та облікове відображення електронних грошей в умовах сучасності	397
Макаренко І., Рудиченко А. Цифрова відповідальність компаній: економічна сутність поняття та концептуальні підходи	409
Мартін К., Сіладі Н. Важливість цінності бренду з позиції активів компанії	421
Мірошниченко О., Щигорєва В. Система оподаткування малого бізнесу: досвід Польщі	435
Микієвич О., Тивончук О. Виклики та перспективи переходу до міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні та світі	448
Москаль Н. Перспективи застосування технології блокчейну в аудиторській діяльності	458
Московчук А., Дорош В. Детермінанти формування фінансових результатів: ретроспективний та перспективний аналіз	468
Нашкерська Г. Обмеження визнання інформації активом в бухгалтерському обліку	479
Онищенко В., Кононенко Д., Чупін М. Інструменти стратегічного аналізу в управлінні підприємством: огляд, класифікація, критерії вибору	493
Писаренко Т. Організація управлінського обліку грошових коштів від операційної діяльності	507
Портоварас Т. Види сучасного економічного аналізу та їх характеристика	516
Скаска О., Дмишко Я. Проведення зовнішньої оцінки ефективності та якості роботи підрозділу внутрішнього аудиту банку	529
Сарахман О., Шурпенкова Р., Калайтан Т. Сучасні реалії незалежного аудиту фінансової звітності банків	540
Цятковська О. Методологічні основи побудови обліку нефінансових активів державних установ	552
Шишкова Н. Автоматизація обліку запасів: інноваційні технології, оцінка ефективності	563

РОЗДІЛ 4. МЕНЕДЖМЕНТ ТА ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК

Тан Ч.Ч. Бібліометричний картографічний аналіз компетенцій, адаптованих до промисловості 4.0 та 5.0 на основі літератури про великі дані: наслідки для кар'єрної орієнтації	578
Альхмад Г. Фактори, що впливають на жіноче підприємництво в країнах, що розвиваються. Наскільки ми далекі від підтримки жіночого підприємництва?	591
Васильчак С., Штерма Т. Трудовий потенціал як об'єкт менеджменту	605
Вороніна В., Захарова Л. Стратегічне управління роботою команд в умовах сучасного наукового, інноваційного та бізнес-середовища	613
Антал К., Максим Дьєрдьє Надь Т. Проблеми та досвід працевлаштування за кордоном у відображенні емпіричного дослідження	623
Немчук П. Особливості управління розвитком корпоративних аграрних формувань	633
Прокопов Д. Біоенергетика у сталому розвитку сільського господарства: проблеми та перспективи розвитку галузі	643
Серьогіна Д., Матвєєва Н., Пушкар Т. Інноваційний розвиток в рамках сталого розвитку: пошук балансу між економічною ефективністю та екологічною стійкістю	653
Барабшє Карпаті Д., Оросне Ілчік Б. Визначення особистого хисту до підприємництва у здобувачів вищої освіти	666

РЕЦЕНЗІЇ

РЕЦЕНЗІЯ на монографію Бачо Р., Пойда-Носик Н. «Automotive industry in Ukraine: key approaches to assessing labor market and business perspectives»	682
РЕЦЕНЗІЯ на монографію Лоскоріх Л., Перчі О. «Обліково-аналітичне забезпечення діяльності ІТ-підприємств в Україні»	684
Загальні вимоги до оформлення рукописів	686

TARTALOM

1.FEJEZET. NEMZETI ÉS REGIONÁLIS GAZDASÁG

Pojda-Noszik N., Bacsó R. Üzleti kilátások értékelése Ukrajna autóiiparában: nemzeti és regionális vonatkozások	19
Atamász A. Ukrajna régióinak befektetési vonzata: problémák, ajánlások, jövőbeni kilátások	29
Venger V., Romanovszka N., Sejkó O. Az ukrán gabonapiac konjunkturális jellemzői	37
Sallai K., Makszim Györgyné Nagy T. Gazdasági térszerkezet-elemzés: fókuszban Nagy-britannia	51
Krávcsenko O., Badaj A. A munkabér állami szabályozásának szerepe	60
Krivenkó N. Nemzetközi gazdasági integráció értékelése: módszertani megközelítések az agrár-élelmiszer piacok kiválasztásakor	70
Pereguda Gy. A gazdaságok versenyképességének mérése az állati eredetű termékek előállításában az import és export mutatók segítségével	80
Pohilenkó N. A szellemi tulajdonjogok, mint a mezőgazdasági innovációs tevékenység visszatartó tényezője	92
Puskár T., Szlavuta O. A digitalizációs folyamatok lakossági elfogadása a kiegyensúlyozott városfejlesztési programok megvalósítása érdekében	107
Szamuszevics J., Tenyicka I., Rudicsenkó A. A környezeti ellenőrzés hatásának mérése Ukrajnában a racionális természetgazdálkodás érdekében	118
Szidorenkó J. A kistérségek digitális átalakulásának problémái és megoldási lehetőségei	134
Harcsenkó N. Az egészséget meghatározó társadalmi-gazdasági tényezők néhány vonatkozása	144
Uszáta N. A körforgásos gazdaság fogalmi alapjai a mezőgazdaságban	153
Sapurov A. Ipari innovációk: tárgyak internete, blokklánc, digitális hasonmás	164
Suba M., Suba O. Személygépkocsik világpiaça: jellemzői és fejlődési trendjei	178

2. FEJEZET. PÉNZ- ÉS BANKÜGY

Zsuravlyova I. Pénzügyi menedzsment a jelenkori dimenzióban	188
Bálintová M. A zöld bankmarketing és a bankhűség kapcsolatának vizsgálata Szlovák ügyfelek esetében	205
Bohrinceva L., Bondaruk O., Klyucska O. A biztosítási piac pénzügyi biztonsága: elméleti megközelítés	216
Patyi B., Szóka K., Pataki L. Csődelőrejelző modellek alkalmazhatósága a nyugat-magyarországi élelmiszer-kiskereskedelmi szektorban	227
Daudova G., Hrinýkó A. A digitalizációs folyamatok evolúciója az ukrajnai helyi önkormányzatok pénzügyi szerveinek tevékenységében	240
Zsiblej I., Lajcsuk S., Poliscsuk I. Társadalmi befektetésekkel foglalkozó publikációk bibliográfiai elemzése a Web of Science platform adatai alapján	253
Zajicskó I. Ukrajna monetáris és hitelpolitikájának sajátosságai és irányai a hadiállapot idejében	264
Orjekhova K., Golovkó O. A gázelosztó vállalkozások pénzügyi biztonságát szavatoló szervezeti és gazdasági mechanizmus kiválasztása	277
Tatarinceva J., Jurjeva I., Nazarova T. A társadalmi felelősségvállalás és a fenntartható digitális marketing fejlődésének hatása az üzleti folyamatok pénzügyi komponensére a digitális gazdaság körülményei között	293
Siskina O. A fintech innovációk hatása a globális valutapiacokra	307
Jarosevics N. A helyi költségvetések pénzügyi decentralizációjának szintje Ukrajnában	321

3. FEJEZET. SZÁMVITEL ÉS ADÓÜGY

Varcaba V., Makarovics V., Loszkorih G. Az innovációs tőke számviteli problémáinak elemzése Ukrajnában	334
Hanuszics V., Joltuhovszka O., Severya Ja. Az értékteremtés koncepciója az integrált jelentéstételben	346
Hricáj O., Lisnyánska I. Az orvosi szolgáltatások önköltségének meghatározásához szükséges számviteli alátámasztás sajátosságai	358
Dubinszka O. A pénzügyi beszámoló köznyelvű vizsgálatának elméleti és gyakorlati aspektusai, mint a hadiállapot idejében működő vállalatok pénzügyi biztonságát fenyegető veszélyeinek azonosítási iránya	374
Jersova N. A számviteli tanácsadás mint "puha technológia" a kis- és középvállalkozások fejlődésének támogatására	385
Kosil A., Meliankova L. Az elektronikus pénz gazdasági lényege és számviteli tükrözése a jelenkori körülményekben	397
Makarenkó I., Rudicsenkó A. A vállalatok digitális felelősségvállalása: gazdasági tartalom és koncepcionális megközelítések	409
Martin K., Szilágyi N. A márkaérték fontossága a vállalat eszközeinek szempontjából	421
Mirosznicsenkó O., Scsigorjeva V. A kisvállalkozások adórendszere: Lengyelország tapasztalata	435
Mikijejics O., Tivoncuk O. A nemzetközi pénzügyi beszámolási standardokra való áttérés kihívásai és kilátásai Ukrajnában és a világban	448
Moszkály N. A blockchain-technológia használatának kilátásai a könyvvizsgálói tevékenységekben	458
Moszkovcsuk A., Doros V. A pénzügyi eredmények kialakulásának meghatározó tényezői: retrospektív és prospektív elemzés	468
Naskerszka G. Az információ eszközként való elismerésének korlátozásai a számvitelben	479
Oniscsenkó V., Kononenkó D., Csupin M. Stratégiai elemzési eszközök a vállalatirányításban: áttekintés, osztályozás, kiválasztási kritériumok	493
Piszarenkó T. A működési tevékenységekből származó cash flow-k vezetői számvitelének megszervezése	507
Portovárász T. A modern gazdasági elemzés típusai és jellemzőik	516
Skaszko O., Dmiskó J. A bank belső ellenőrzésért felelős egység munkahatékonyságának és -minőségének külső értékelése	529
Szarakhman O., Surpenkova R., Kalajtan T. A bankok pénzügyi kimutatásainak jelenkori valósága a független könyvvizsgálat tükrében	540
Cjatkovszka O. Az állami intézmények nem pénzügyi eszközeinek számviteli módszertani szempontok alapján	552
Siskova N. A készletek számvitelének automatizálása: innovatív technológiák és hatékonyságértékelés	563

4. FEJEZET. MENEDZSMENT ÉS INNOVATÍV FEJLŐDÉS

Tan Cs.Cs. Az Ipar 4.0-hoz és 5.0-hoz adaptált kompetenciák bibliometrikus feltérképezése a Big Data szakirodalom alapján: a pályaorientációra gyakorolt hatás	578
Almhamad G. A női vállalkozói készséget befolyásoló tényezők a fejlődő országokban. Milyen messze vagyunk a női vállalkozások támogatásától?	591
Vasilycsák Sz., Sterma T. A munkaerőpotenciál, mint a menedzsment tárgya	605
Voronina V., Zaharova Ly. Csapatmunka stratégiai irányítása modern tudományos, innovatív és üzleti környezetben	613
Antal K., Makszim Györgyné Nagy T. A külföldi munkavállalás kihívásai, tapasztalatai egy empirikus kutatás tükrében	623
Nemcsuk P. Az agráripari vállalkozások szervezeti sajátosságai	633
Prokopov D. Bioenergia a mezőgazdaság fenntartható fejlődésében: az ipar fejlődésének problémái és kilátásai	643
Szeryogina D., Matvejeva N., Puskár T. Innovatív fejlődés a fenntartható fejlődés kereteiben: egyensúly megtalálása a gazdasági hatékonyság és a környezeti fenntarthatóság között	653
Barabásné dr. Kárpáti D., Oroszné Ilcsik B. Vállalkozói hajlandóság vizsgálata az egyetemi hallgatók körében	666

RECENZÍÓK

Recenzió Bacsó Róbert és Pojda-Noszik Nina "Ukrajna autóipara: kulcsfontosságú megközelítések a munkaerőpiaci és üzleti kilátások értékeléséhez" című monográfiájára	682
Recenzió Loszkorih Gabriella és Pércsi Oxána "Az ukrajnai IT-vállalkozások tevékenységének számviteli és elemzési támogatása" című monográfiájára	684
Publikációs követelmények	689

CONTENT

CHAPTER 1. NATIONAL AND REGIONAL ECONOMY

Poyda-Nosyk N., Bacho R. Assessing business perspectives in the automotive industry of Ukraine: national and regional aspects of sectoral development	19
Atamas O. Investment attractiveness of regions in Ukraine: problems, recommendations, prospects	29
Venger V., Romanovska N., Sheiko O. Conjuncture features of the Ukrainian grain market	37
Sallai K., Makszim Györgyné Nagy T. Economic spatial structure analysis: focus on Great Britain	51
Kravchenko O., Badai A. The role of state regulation of wages	60
Kryvenko N. Assessment of international economic integration: methodological approaches with the selection of agricultural markets	70
Perehuda Yu. Assessment of the competitiveness of farmhouses in the production of livestock products through the prism of import and export indicators	80
Pohylenko N. Intellectual property rights as a restriction factor of innovative activity in agriculture	92
Pushkar T., Slavuta O. Perception of digitalization processes by residents as a basis for implementing programs of balanced urban development	107
Samusevych Ya., Tenytska I., Rudychenko A. Assessment of the impact of environmental control on ensuring rational nature use in Ukraine	118
Sydorenko Ye. Digital transformation as an economic tool restoration of territorial communities	134
Kharchenko N. Some aspects of socio-economic determinants of health	144
Usata N. Conceptual foundations of the circular economy in agriculture	153
Shapurov O. Industrial innovations: Internet of things, blockchain, digital double	164
Shuba M., Shuba O. The global market of passenger cars: features and development trends	178

CHAPTER 2. FINANCE AND BANKING

Zhuravlyova I. Financial management in the contemporary dimension	188
Bálintová M. Examining the relationship between green bank marketing and bank loyalty in the case of Slovak customers	205
Bohrinovtseva L., Bondaruk O., Klyuchka O. Financial security of the insurance market: theoretical aspect	216
Patyi B., Szóka K., Pataki L. Applicability of bankruptcy prediction models in the western Hungarian food retail sector	227
Daudova G., Grinko A. The evolution of digitization processes in the activities of financial bodies of local self-government in Ukraine	240
Zhyhlei I., Laichuk S., Polishchuk I. Bibliographical analysis of publications on social investment according to Web of Science platform data	253
Zaichko I. Peculiarities and main directions of the monetary and credit policy of Ukraine under martial law	264
Oriekhova K., Golovko O. Choosing an organizational and economic mechanism to ensure the financial security of gas distribution companies	277
Tataryntseva Yu., Yuryeva I., Nazarova T. The impact of the development of social responsibility and sustainable digital marketing on the financial component of business processes in the conditions of the digital economy	293
Shyshkina O. The impact of fintech innovations on global currency markets	307
Yaroshevych N. The level of local budgets financial decentralization in Ukraine	321

CHAPTER 3. ACCOUNTING AND TAXATION

Vartsaba V., Makarovych V., Loskorikh G. An analysis of the accounting problems for innovative capital in Ukraine	334
Hanusych V., Yoltukhovska O., Sheverya Ya. The concept of value creation in integrated reporting	346
Hrytsai O., Lishnyanska I. Accounting support for determining the cost of medical services	358
Dubynska O. Theoretic al and practical aspects of the audit of financial statements as a way identifying threats to the financial security of the enterprise in the conditions of martial law	374
Yershova N. Accounting consulting as a "soft technology" for supporting the development of small and medium-sized businesses	385
Koshil A., Meliankova L. Economic essence and reflection in the accounting of electronic money in modern conditions	397
Makarenko I., Rudychenko A. Digital responsibility of companies: Economic essence of the concept and conceptual approaches	409
Martin K., Szilágyi N. The importance of brand value in the view of the company's assets	421
Miroshnicheno O., Schigoryeva V. The system of taxation of small business: the experience of Poland	435
Mykiiievych O., Tyvonchuk O. Challenges and prospects of transition to International Financial Reporting Standards in Ukraine and worldwide	448
Moskal N. Prospects for the use of blockchain technology in auditing	458
Moskovchuk A., Dorosh V. Determinants of formatting the financial results: retrospective and prospective analysis	468
Nashkerska H. Barriers to the accounting recognition of information as an asset	479
Onyshchenko V., Kononenko D., Chupina M. Strategic analysis tools in enterprise management: overview, classification, selection criteria	493
Pysarenko T. Organization of managerial accounting for operating cash flows	507
Portovaras T. Types of modern economic analysis and their characteristics	516
Skasco O., Dmyshko Ya. Conducting an external assessment of the performance and quality of work of the bank's internal audit unit	529
Sarakhman O., Shurpenkova R., Kalaitan T. Modern realities of independent audit of banks' financial statements	540
Tsiatkovska O. Methodological basis for constructing the accounting of non-financial assets in state institutions	552
Shyshkova N. Automation of inventory accounting: innovative technologies, efficiency assessment	563

CHAPTER 4. MANAGEMENT AND INNOVATIVE DEVELOPMENT

Tan Chai Ching Big Data Literature-based Bibliometric Mapping Analysis for Competences Adaptable to Industry 4.0 and 5.0: Implications for Career Orientation	578
Almhamad G. The factors affecting women entrepreneurship in developing countries. How far are we from supporting women entrepreneurship?	591
Vasylchak S., Shterma T. Labor potential as an object of management	605
Voronina V., Zakharova L. Strategic management of team work in the conditions of a modern scientific, innovative and business environment	613
Antal K., Makszim Györgyné Nagy T. The challenges and experiences of employment abroad in the reflection of an empirical research	623
Nemchuk P. Peculiarities of managing the development of corporate agrarian formations	633
Prokopov D. Bioenergy in the sustainable development of agriculture: problems and prospects for the development of the industry	643
Serogina D., Matvieieva N., Pushkar T. Innovative development within the framework of sustainable development: finding a balance between economic efficiency and environmental sustainability	653
Barabásné dr. Kárpáti D., Oroszné Ilcsik B. Examination of entrepreneurial propensity among university students	666

MONOGRAPH REVIEWS

REVIEW of the Monograph by R. Bacho and N. Poyda-Nosyk «Automotive industry in Ukraine: key approaches to assessing labor market and business perspectives»	682
REVIEW of the monograph by Loskorich L., Perchi O. «Accounting and analytical support of the activities of IT enterprises in Ukraine»	684
General requirements for manuscripts	691

DOI 10.58423/2786-6742/2023-4-107-117

УДК 352.07:911.375

Тетяна ПУШКАР

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та маркетингу,
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
м. Харків, Україна

ORCID ID: 0000-0003-2067-7484

Scopus Author ID: 57203660199

Олена СЛАВУТА

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та маркетингу,
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
м. Харків, Україна

ORCID ID: 0000-0002-3597-9816

Scopus Author ID: 57226275637

СПРИЙНЯТТЯ ПРОЦЕСІВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ МЕШКАНЦЯМИ ЯК ОСНОВА ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОГРАМ ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ МІСТ

***Анотація.** Об'єктом дослідження є процеси формування сприйняття мешканцями міст цифрових змін і обґрунтування на їх результатах програм збалансованого розвитку. Методами дослідження виступили аналіз та синтез, узагальнення, на основі застосування яких було окреслено основні підходи до сприйняття цифрових змін мешканцями міст та впливу їх готовності та бачення цифровізації міст на програми збалансованого міського розвитку. Обґрунтовано, що стратегії збалансованого розвитку міст на основі цифровізації визначаються на принципах людиноцентрованості, цілеспрямованості, комплексності, наукової обґрунтованості, системності та ефективності. На основі узагальнення світового досвіду виділено драйвери цифрової трансформації та окреслено основні напрямки розвитку «розумного» міста, якими є міське врядування та самоуправління, комунальне господарство, енергозбереження, цифрова інфраструктура, сфера науки та інновацій, сфера бізнесу, міський транспорт, громадський та індивідуальний транспорт, соціальна сфера та соціальна інфраструктура, освіта, туризм, культура та мистецтво, громадська безпека, міські аварійні та диспетчерські служби, міське будівництво та землевпорядкування. За кожним напрямом окреслено очікувані позитивні ефекти з точки зору сприйняття мешканцями міст. Узагальнено цифрові інструменти, які дозволяють підвищити ефективність функціонування окремих сфер життєдіяльності міста та створити підґрунтя для впровадження збалансованих програм розвитку міст. Серед основних цифрових технологій, впровадження яких спрямоване на створення ефективного та комфортного міського середовища, визначено застосування цифрових платформ надання адміністративних послуг, використання Big Data для аналізу даних в різноманітних сферах функціонування міста, технології блокчейну, промислового Інтернету речей та Інтернету речей, забезпечення вільного доступу до мережі WI-FI і 5-G в будь-якій частині міста, розвиток міських цифрових платформ відкритої науки та освіти, створення цифрової системи моніторингу руху міського транспорту та забезпечення громадської безпеки.*

Перспективними напрямими дослідження є формування підходу до відбору міських проєктів цифровізації збалансованого розвитку на базі сприйняття мешканцями міста цифрових змін.

Ключові слова: «розумне» місто, цифровізація, збалансований розвиток, міські програми, сприйняття змін.

JEL Classification: D9, O33

Absztrakt. A vizsgálat tárgya a városlakók digitális változásokról alkotott képének kialakulási folyamata és ezek eredményei alapján a kiegyensúlyozott fejlesztési programok indokolása. A kutatási módszerek az elemzés és szintézis, általánosítás voltak, amelyek alkalmazása alapján felvázoltuk a városlakók digitális változásainak legfőbb megközelítéseit, valamint a városok digitalizálására való felkészültségének és jövőképeének hatását a kiegyensúlyozott városfejlesztési programokra. Bizonyított, hogy a városok kiegyensúlyozott fejlesztésének digitalizációra épülő stratégiai az emberközpontúság, a céltudatosság, a komplexitás, a tudományos érvényesség, a rendszeresség és a hatékonyság elvein alapulnak. A nemzetközi tapasztalatok általánosítása alapján kiemelésre kerülnek a digitális átalakulás mozgatórugói és körvonalazódnak az „okos” város fejlesztésének főbb irányai, melyek: a városvezetés és öngazgatás, a közösségi szolgáltatások, az energiatakarékosság, a digitális infrastruktúra, a tudomány és innováció területe, az üzleti élet, a városi közlekedés, a közösségi és egyéni közlekedés, a szociális szféra és a szociális infrastruktúra, az oktatás, a turizmus, a kultúra és a művészet, a közbiztonság, a városi sürgősségi és diszpécser-szolgálatok, a városépítés és a területgazdálkodás. A városlakók megítélése szempontjából várható pozitív hatások irányonként körvonalazódnak. Összefoglaljuk azokat a digitális eszközöket, amelyek lehetővé teszik a város életének és egyes szféráinak működési hatékonyságnövelését, és megalapozzák a kiegyensúlyozott városfejlesztési programok megvalósítását. A főbb digitális technológiák közül, amelyek megvalósítása a hatékony és komfortos városi környezet kialakítását célozza - adminisztratív szolgáltatások nyújtására szolgáló digitális platformok, a Big Data felhasználása adatelemzésre a város működésének különböző területein, blokklánc technológia, ipari tárgyak internete és tárgyak internete, ingyenes hozzáférés biztosítása WI-FI és 5G hálózatokhoz a város bármely pontján, a nyílt tudomány és oktatás városi digitális platformjainak fejlesztése, digitális rendszer létrehozása a városi közlekedés mozgásának figyelemmel kísérésére és a közbiztonság biztosítására. Ígéretes kutatási terület lehet a kiegyensúlyozott fejlesztést segítő városi digitalizációs projektek kiválasztására irányuló tervek kialakítása, mely a városlakók digitális változásainak érzékelését veszik figyelembe.

Kulcsszavak: "okos" város, digitalizáció, kiegyensúlyozott fejlődés, városi programok, változások érzékelése.

Abstract. The subject of the study is approaches to determine the perception of the approach to the perception of digitization processes by residents in the context of forming strategies for balanced development. The aim is to establish the significance of comprehending the impact of digital changes on crucial domains of urban living and their contribution to the success of developmental initiatives. The study utilizes generalization, analysis, and synthesis methods, alongside a systematic approach to formulate guidance for integrating digital products into sustainable urban development programs. The study is based on the methods of generalization, analysis and synthesis, and a systematic approach, which allow to formulate directions for the introduction of digital products into sustainable urban development programs. The main areas of city life in which it is advisable to implement digital solutions are investigated. These areas include urban governance and self-governance, utilities, energy conservation, digital city infrastructure, business, urban and public transportation, transportation infrastructure, social infrastructure, education, tourism, culture and the arts, public safety, urban emergency and dispatch services, urban construction, and land management. The basic principles of substantiating strategies for sustainable urban development are identified, among which human-centeredness is important. This principle implies that the strategy should focus on improving the quality of life of the city's population, based on the perception of solutions offered by the city's residents, convenience, accessibility and comfort of use. The digital technologies and products, the use of which

in each sphere of city functioning, allows to increase the efficiency of implementation of the strategy of balanced development: the use of digital platforms for the provision of administrative services, the use of Big Data, digital payment systems for utilities, the creation of a single digital center, the introduction of the industrial Internet of things and 5-G for contactless operation of technical emergency services, blockchain technology, the use of cloud technologies for open science and education, the development of infrastructure, are outlined. It has been determined that the feasibility and effectiveness of digital solutions in cities is determined by the perception of their residents based on the level of their digital competencies, which increases the relevance of developing approaches to assessing the readiness of city residents for digital change.

Key words: smart city, digitalization, balanced development, urban programs, perception of changes

Постановка проблеми. Сучасна концепція смарт-міст («розумних» міст) має сенс і право на впровадження лише тоді, коли будь-які новітні цифрові технології спрямовані на поліпшення або створення комфортного для мешканців міського середовища, що впливає на якість життя у містах. «Розумне» місто – місто, в якому новітні цифрові технології забезпечують високий рівень життя в багатьох аспектах: суспільному, економічному, екологічному, безпековому на основі збалансованого інклюзивного розвитку. На даний момент, відкритим залишається питання наскільки міста України, які визначали себе як «розумні» міста, досягли певного рівня технологічного розвитку та впровадження в життя міста та його мешканців комплексних «розумних» технологій. Визначальним у вирішенні питань цифровізації є те, як мешканці готові до використання новітніх цифрових рішень у містах, чи достатнім є рівень їх цифрових компетенцій для зручного та комфортного користування. Сприйняття цифрових змін мешканцями міста стає основою доцільності впровадження цифрових технологій при реалізації стратегій збалансованого розвитку міст, що визначає актуальність оцінювання готовності мешканців міста до новітніх цифрових рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Стратегія збалансованого розвитку міст передбачає системний підхід до усіх сфер функціонування міст. «Розумне» місто як основна концепція міського розвитку знаходить своє відображення в широкому колі наукових досліджень, які присвячено як комплексній моделі розвитку міст, так і окремим технологічних, соціальних, економічних аспектам. Важливою складовою концепції «розумного» міста є її людиноцентрованість, тобто першочерговим пріоритетом міського розвитку є використання цифрових технологій для покращення життя [1, С. 77]. Поряд з підвищенням якості життя населення реалізація програм «розумного» міста передбачає спрощення процедури управління містом, створення комфортного міського середовища, забезпечення безпеки, оптимізації інфраструктури, мобільності, суспільних та комунальних послуг [2, С. 114]. Визначення «розумного» міста як концепції розвитку міста на основі інтеграції новітніх інформаційно-комунікаційних технологій в сфері його функціонування дозволяє окреслити його базові компоненти: розумна інфраструктура, розумний транспорт, розумна енергетика, розумна охорона здоров'я, розумне врядування, розумну

економіку, розумні громадяни, розумні технології [3, С. 65]. Але даний підхід є в певній мірі обмежений, оскільки не розкриває взаємозв'язок очікуваних ефектів та інтеграції цифрових технологій на шляху до основної мети забезпечення збалансованого міського розвитку – якісного та комфортного життя мешканців міст. Вивчення світового досвіду функціонування розумних міст та узагальнення теоретичних досліджень дозволяє виділити основні підходи до розгляду стратегій «розумного» міста: концептуальні, практичні, технологічні та аналітичні, які комплексно розкривають складові збалансованого міського розвитку [4, С. 42]. Важливим аспектом дослідження концепції «розумного» міста є вивчення новітніх цифрових технологій як інструментів їх реалізації. Доцільність, перспективи застосування та очікувані ефекти від впровадження технологій Інтернету речей, аналітики великих даних, блокчейну, цифрових мобільних додатків, цифрових послуг, кібербезпеки є невід'ємною складовою обґрунтування програм цифровізації сучасного міста [2, 5-7]. В умовах післявоєнного відновлення міст України впровадження стратегій «розумних» міст, які обґрунтовано на основі провідного світового досвіду їх реалізації, може стати тим важливим драйвером зростання міст, забезпечення їх збалансованого розвитку, вирішення питань якості життя населення та подолання викликів, що пов'язані з проблемами міського середовища, міської мобільності, декарбонізації міського розвитку, інноваційного розвитку, формування сталих міських громад [8].

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є визначення основних напрямків реалізації стратегії збалансованого розвитку міст на основі його цифровізації із урахуванням сприйняття змін мешканцями міста.

Виклад основного матеріалу. Орієнтованість стратегії збалансованого розвитку міста на задоволення потреб мешканців та зростання якості їх життя є основним пріоритетом при її розробці та реалізації. Виходячи з цього розробка стратегії повинна будуватися на певних принципах:

1. людиноцентрованість – передбачає чітке спрямування впровадження високотехнологічних послуг в життя міста на підвищення якості життя;
2. системність – передбачає розуміння усіх сфер життєдіяльності міста, його мешканців, органів місцевого самоврядування як єдиної цілісної системи;
3. наукова обґрунтованість – передбачає розробку стратегії «розумного» міста на основі аналізу ситуацій і процесів, сучасних наукових здобутків, побудові наукових прогнозів, які стають основою стратегії та вибору практичних заходів реалізації;
4. комплексність – передбачає необхідність врахування взаємозв'язків між окремими складовими міста та забезпечення його життєдіяльності;
5. цілеспрямованість – передбачає спрямування усіх дій та практичних заходів на вирішення єдиної мети через чітке формулювання завдання, що підлягають вирішенню;
6. ефективності – передбачає співвіднесення витрат до очікуваних результатів, врахування важливості скорочення трансакційних витрат, а також визначення суспільних та соціальних ефектів.

Враховуючи існуючі підходи та світовий досвід, при формуванні стратегії розвитку «розумних» міст, важливим завданням є виділення сфер життєдіяльності сучасного міста, які є драйверами цифрової трансформації та формують основні напрямки розвитку «розумного» міста (табл. 1).

Таблиця 1.

Визначення сприйняття цифрових трансформацій мешканцями міст у сферах міського врядування, комунального господарства, енергозбереження, цифрової інфраструктури, науки та інновацій, бізнесу, міського транспорту і транспортної інфраструктури

№	Сфера	Сприйняття мешканцями міста
1	Міське врядування та самоуправління	Підвищення рівня співпраці органів регіональної влади та місцевого врядування, комфортності та оперативності надання адміністративних послуг, відчуття залученості до процесів врядування та управління містом, розвиток електронної партисіпації.
2	Комунальне господарства	Підвищення якості, оперативності реагування в наданні комунальних послуг, спрощення та автоматизація обліку обсягів послуг, зростання їх прозорості, автоматизація здійснення платежів.
3	Енергозбереження	Залучення до створення міської системи енергозбереження, зручність здійснення платежів за комунальні послуги, автоматизація обліку енергоресурсів.
4	Цифрова інфраструктура	Створення комфортного цифрового середовища з всеохоплюючим доступом, забезпечення можливостей використання цифрових продуктів і послуг в будь-якій частині міста, підвищення якості мобільного та Інтернет-зв'язку.
5	Сфера науки та інновацій	Отримання новітніх способів кооперації в сфері науки і послуг, підвищення взаємодії науковців, наукових установ, академічної науки, надання додаткових можливостей науковцям щодо доступу до інформації, статистики, засобів оброблення інформації, наукових платформ та видань, відкриття нових перспектив для молодих науковців.
6	Сфера бізнесу	Підвищення прозорості в взаємодії міського врядування та бізнес-структур, зростання довіри до рішень місцевої влади щодо бізнесу, створення сприятливого інвестиційного клімату, розширення можливостей взаємодії, спрощення процедури та скорочення витрат при наданні звітності.
7	Міський транспорт, громадський та індивідуальний транспорт	Скорочення часу на пересування містом, можливість планування маршрутів, підвищення рівня інформованості щодо руху громадського транспорту, поліпшення процедури оплати за використання громадського транспорту через залучення цифрових платформ та впровадження електронних платежів.
8	Транспортна інфраструктура	Підвищення якості руху містом і скорочення часу на пересування містом, підвищення впевненості в стану та можливостях використання об'єктів транспортної інфраструктури.

*Розроблено авторами

Сприйняття цифрових трансформацій мешканцями окреслює низку цифрових інструментів, які дозволяють підвищити ефективність функціонування, зокрема:

1. Міське врядування та самоуправління – застосування цифрових платформ надання адміністративних послуг, зокрема цифрових платформ асинхронних передачі даних у режимі реального часу; інформування мешканців щодо

діяльності; створення інтерактивних платформ аналізу звернень; використання Big Date для аналізу діяльності органів місцевого самоврядування; застосування технологій блокчейн для реалізації суспільних проєктів та створення баз даних, а також при наданні адміністративних послуг; організація електронних виборів, технологій краудсорсингу при проведенні досліджень громадської думки мешканців міста, розробка платформ краудфандингу для фінансування міських проєктів;

2. Комунальне господарство – застосування систем цифрових платежів за комунальні послуги, створення єдиного цифрового центру, використання цифрових платформ для взаємодії комунальних підприємств міста, використання технологій блокчейну для створення незмінного реєстру надання послуг, платежів, бази аварій в сфері комунального господарства, використання відкритих цифрових платформ для проведення конкурсних процедур закупівель з можливості фіксації проведення за допомогою відкритих реєстрів та технології блокчейну, запровадження промислового Інтернету речей та 5 – G для безконтактної роботи технічних служб, впровадження технологій Big Date для аналізу різноманітних сфер діяльності комунального господарства міста та окремих підприємств, використання технологій безпілотних апаратів для обстеження технічного стану, впровадження технологій віртуальної та доповненої реальності для моделювання технічного стану та функціонування об'єктів комунального господарства, використання роботизованої техніки на трудомістких роботах;

3. Енергозбереження – використання технології Інтернету речей для передачі даних та функціонування систем енергоспоживання, аналіз перерозподілу ресурсів на основі постійного моніторингу даних на базі Інтернету речей, створення реєстру витрат щодо фінансування програм енергозбереження, зокрема окремих учасників, реалізації проєктів з енергозбереження (наприклад, на основі технології блокчейну), аналіз стану сфери енергозбереження на основі великих даних;

4. Цифрова інфраструктура – розвиток «твердої» інфраструктури, зокрема доступу до мережі WI-FI і 5-G в будь-якої частині міста, забезпечення якісного безперебійного функціонування до широкопasmового Інтернету, зокрема магістральних і локальних мереж, точок обміну трафіком, формування радіоінфраструктури для реалізації технологій Інтернету речей (сенсори, датчики), технічне забезпечення кібербезпеки та безпеки цифрового середовища;

5. Сфера науки та інновацій – розвиток цифрових платформ відкритої науки в місті, використання хмарних технологій відкритої науки на базі наукових установ та академічних закладів міст, формування мережі електронних наукових бібліотек з цифровим доступом та можливістю цифрової ідентифікації, зокрема можливостей єдиного цифрового доступу, формування цифрових банків наукових проєктів, які фінансуються містом, проведення відкритих конкурсів наукових робіт, зокрема щодо проєктів розвитку міста, міської інфраструктури тощо, застосування технологій краудсорсингу для відбору міських проєктів або визначення переможців;

6. Сфера бізнесу – розвиток інфраструктури електронного бізнесу, залучення, формування цифрових систем взаємодії органів місцевого самоврядування і бізнес-структур, підтримки бізнес-проектів, створення цифрових платформ подання та моніторингу різних видів звітності, створення міських інформаційних бізнес-порталів і державно-приватного партнерство, забезпечення «твердої» і «м'якої» інфраструктури електронних платежів і надання бізнесом фінансових цифрових послуг, створення міських краудсорсингових платформ;

7. Міський громадський та індивідуальний транспорт – створення системи моніторингу руху міського транспорту, перерозподіл маршрутів руху в години максимального навантаження на основі аналізу (наприклад, на базі технологій Big Date), створення єдиної цифрової системи оплати за використання громадським транспортом, використання безпілотних автомобілей, моніторинг заторів на дорогах, створення інформаційних додатків наявності палива та цін для приватних споживачів, розробка охоронних систем місць зберігання індивідуальних транспортних засобів на основі системи сенсорів і датчиків (Інтернету речей);

8. Транспортна інфраструктура – системи автоматичного вистежування транспортної мережі міста в режимі реального часу, визначення інформації про дорожній рух та інциденти на дорогах через бездротову мережу сенсорів та датчиків, а також системи відеоспостереження, створення інтелектуальної системи дорожніх знаків (на основі штучного інтелекту та технологій машинного навчання), системи регулювання руху шляхом впровадження інтелектуальної системи світлофорів, яка дозволяє змінювати такти роботи в залежності від завантаження доріг і вулиць, створення міської мережі моніторингу на базі цифрових технологій технічного стану транспортної інфраструктури (хмарні технології, Інтернет речей);

Цифрові технології виступають інструментом, які підвищує якості життя та ефективність діяльності міських систем, проте важливою складовою успішної реалізації стратегії розвитку є готовність і рівень цифрових компетентностей мешканців міста. Поряд із визначеними базовими сферами життєдіяльності міст, які формують основну його інфраструктуру, важливим питання є те, як мешканці міста готові до впровадження цифрових рішень в інших важливих сферах, які впливають на збалансований міський розвиток (табл. 2).

Впровадження цифрових рішень у визначених сферах включає:

1. Соціальна сфера та соціальна інфраструктура, інклюзія – створення міської інтегрованої інфраструктури даних соціальних проектів; розвиток цифрової медицини, створення розподіленої системи медичних даних на основі приватних блокчейнів, моніторинг якості харчування незахищених верст населення та надання допомоги, що передбачає створення інтерактивної платформи послуг і відгуків, впровадження сенсорних платформ для підвищення інклюзивності, застосування роботизованих сенсорних підйомників, рухомих платформ для мешканців з обмеженими можливостями;

2. Туризм – створення системи управління та обслуговування туристичних об'єктів на основі хмарних технологій та штучного інтелекту, модель «хмарної

допомоги» туристів, створення віртуальних екскурсій, моніторингу відвідування на основі Big Date, розробка та функціонування цифрової мережі готелей та міської електронної системи букингу;

3. Культура та мистецтво – формування міської цифрової бази даних об’єктів культурних, архітектурних та історичних пам’яток, запровадження технологій блокчейну для моніторингу змін, зокрема з реставрації пам’яток культурної та історичної спадщини, формування інформаційних порталів мистецьких заходів, системи онлайн замовлення квитків, використання дронів та безпілотних апаратів для огляду пам’яток культури;

4. Освіти – створення міських цифрових платформ для синхронного та асинхронного інтерактивного навчання для усіх рівнів і форм освіти, використання хмарних технологій для забезпечення доступу до навчальних ресурсів;

5. Громадська безпека – технології, як аналіз зображень штучного інтелекту, визначення звуку та ідентифікація (моніторинг навколишнього ненормального шуму та забезпечення активної сигналізації) використовуються для аналізу, системи перевірки будинку на основі, використання дронів та безпілотних апаратів для спостереження за громадською безпекою (наприклад, при масових міських заходах);

6. Міські аварійні та диспетчерські служби – застосування пристроїв на основі штучного інтелекту та основі Інтернету речей для збирання і обробки даних щодо аварійних ситуацій, впровадження міської системи статистичного аналізу на основі IoT із датчиками та використання можливостей аналізу Big Date для фіксації аналізу погодних явищ, щоб отримати інформацію про ситуацію в реальному часі та прогнозувати розвиток і наслідки, створення цифрової системи моніторингу за пожежною та цивільною безпекою, зокрема з використанням технології Інтернету речей та безпілотних апаратів та дронів, використання цифрових систем оперативного сповіщення, створення єдиної цифрової диспетчерської служби, яка спроможна оперативно надавати вхідні дані, попередження, сповіщення та рекомендації щодо прийняття рішень;

7. Міське будівництва та землевпорядкування – створення єдиного міського цифрового центр обробки даних, формування земельних кадастрів і відстеження з використанням технології відстеження блокчейну, розробка цифрової системи «близнюка» міста, моніторинг стану будівель і споруд на базі технологій Інтернету речей, використання дронів та інших безпілотних апаратів для огляду будівель та споруд, використання цифрових опитувань щодо реалізації міських містобудівних проєктів, залучення мешканців міста, наприклад на основі краудсорсингів платформ до розробки містобудівних проєктів.

Таблиця 2.

Визначення сприйняття цифрових трансформацій мешканцями міст в сферах соціальної інфраструктури, освіти, туризму, культури і мистецтва, громадської безпеки, міських аварійних та диспетчерських служб, будівництва та землевпорядкування

№	Сфера	Сприйняття мешканцями міста
9	Соціальна сфера та соціальна інфраструктура	Підвищення якості, комфортності та оперативності надання послуг в соціальній сфері (пенсійне забезпечення, соціальні пільги, надання заяв на їх отримання тощо), підвищення довіри шляхом створення прозорості та відкритості взаємодії органів соціального захисту і мешканців міст, створення комфортного міського середовища для осіб з обмеженими можливостями, підвищення якості медичного обслуговування та запобігання втраті часу в чергах.
10	Освіта	Підвищення якості надання освітніх послуг, оперативність в наданні інформації, створення можливостей для моніторингу результатів.
11	Туризм	Розширення спектру туристичних послуг, підвищення комфортності користування послугами, створення умов для інклюзії в сфері туристичних послуг.
12	Культура та мистецтво	Підвищення комфортності користування послугами музеїв, виставок тощо, зростання інклюзії і надання можливостей користування послугами музеїв, театрів, виставок мешканцям міста з обмеженими можливостями.
13	Громадська безпека	Підвищення відчуття рівня захищеності, оперативності реагування на небезпеку, однак можливе несприйняття і обережне ставлення до порушень конфіденційності та приватності, а також втручання в особисте життя.
14	Міські аварійні та диспетчерські служби	Підвищення комфортності звернень до аварійних та диспетчерських служб, оперативності реагування на звернення мешканців.
15	Міське будівництва та землевпорядкування	Зростання прозорості та відкритості міських проєктів, підвищення оперативності та комфортності реєстрації та перереєстрації прав власності, створення незмінних реєстрів землі та об'єктів нерухомості, що сприяє зростанню довіри.

*Розроблено авторами.

Попередній аналіз та визначення можливостей реалізації стратегії збалансованого розвитку міст передбачає не тільки вивчення стану цифрових технологій («твердих» та «м'яких» інфраструктур), рівня розвитку цифрових платформ та ступінь їх впровадження і використання в сферах життєдіяльності міста. На даному етапі необхідно провести аналіз цифрових компетентностей мешканців міста і ступеню їх готовності до використання «проривних» цифрових технологій, що повинне визначити не тільки технологічну та технічну готовність та «точку» відліку для новітніх технологій, але і можливість поєднання їх в єдину систему міста і комфортність використання його мешканцями.

Висновки і перспективи подальших досліджень. В сучасних реаліях базовим принципом збалансованого розвитку міста є сприйняття його технологічності та цифрових трансформацій, мешканцями міста. Виходячи з цього, істотним стримуючим фактором комплексного розвитку міста є рівень готовності мешканців до сприйняття цифрових змін, рівень їх цифрових компетенцій. Саме тому, стратегія збалансованого розвитку міста, визначаючи пріоритетні сфери і «проривні» технології, одним із важливих індикаторів повинна передбачати підвищення ступеню цифрової готовності мешканців і рівня комфортності їх використання в повсякденному житті. Напрямами подальшого дослідження питання обґрунтування стратегій збалансованого розвитку міст в Україні на етапі післявоєнного відновлювання є вивчення можливостей застосування світового досвіду оцінювання сприйняття мешканцями міста змін, що відбуваються, зокрема на основі проведення опитувань та формування рейтингів «розумних» міст України.

Список використаних джерел

1. Коваленко Ю. О., Зубарева С. В. Концепція розумних міст в Україні: проблеми та методики оцінки. Наукові праці ДонНТУ. 2022. № 2(26). С. 71-79. [http://doi.org/10.31474/1680-0044-2022-2\(26\)-71-79](http://doi.org/10.31474/1680-0044-2022-2(26)-71-79)
2. Опірський І. Р., Тютіков О. Ю. Проблематика побудови концепції «розумного» міста. Український журнал досліджень інформаційної безпеки. 2020. № 2 (22). С. 114-119.
3. Дзюндзюк К. В. Концепція розумного міста в контексті сучасних досліджень. Теорія і практика державного управління. 2022. № 74. С. 63-78
4. Ковальов Ю. М. Аналіз досвіду організації розумних міст та обґрунтування концепції їх розвитку. Теорія та практика дизайну. 2021. № 22. С. 41-54.
5. Бойко В. Д., Василенко М. Д., Новіков В. П., Рачук В. О. «Розумне місто» в контексті розвитку технології блокчейн. Комунальне господарство міст. 2021. Вип 163. С. 152-158.
6. Пушкар Т. А., Михайлова К. В. Блокчейн-технології управління розумним містом. Комунальне господарство міст. 2021. № 165. С. 2-6.
7. Горшков М. А., Лозовський О. М. Тенденції запровадження технологій розумного міста в стратегії розвитку міської громади. Інноваційна економіка. 2021. № 5-6. С. 87-91.
8. Захарова О. В., Козирев Д. М. Концепція розумного міста як альтернативний підхід до відновлення міської інфраструктури України в повоєнний період. Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. 2022. Вип. 67. С. 5-14.

References

1. Kovalenko, Yu. O., Zubareva, S. V. (2022). Kontseptsiiia rozumnykh mist v Ukraini: problemy ta metodyky otsinky [The concept of smart cities in Ukraine: problems and evaluation methods]. *Naukovi pratsi DonNTU*, 2(26), 71-79 [in Ukrainian]
2. Opirskiy, I. R., Tiutikov, O. Yu. (2020). Problematyka pobudovy kontseptsii «rozumnoho» mista [Problems of building the concept of a "smart" city]. *Ukrainskyi zhurnal doslidzhen informatsiinoi bezpeky*, № 2 (22), 114-119 [in Ukrainian]
3. Dziundziuk, K. V. (2022). Kontseptsiiia rozumnoho mista v konteksti suchasnykh doslidzhen [The concept of a smart city in the context of modern research]. *Teoriia i praktyka derzhavnoho upravlinnia*, № 74, 63-78 [in Ukrainian]
4. Kovalov, Yu. M. (2021). Analiz dosvidu orhanizatsii rozumnykh mist ta obgruntuvannia kontseptsii yikh rozvytku [Analysis of the experience of organizing smart cities and substantiating the concept of their development]. *Teoriia ta praktyka dyzainu*, № 22, 41-54 [in Ukrainian]

5. Boiko, V. D., Vasylenko, M. D., Novikov, V. P., Rachuk, V. O. (2021). «Rozumne misto» v konteksti rozvytku tekhnolohii blokchein ["Smart city" in the context of the development of blockchain technology]. *Komunalne hospodarstvo mist*, issue 163, 152-158 [in Ukrainian]
6. Pushkar, T. A., Mykhailova, K. V. (2021). Blokchein-tekhnolohii upravlinnia rozumnym mistom [Blockchain technologies for smart city management]. *Komunalne hospodarstvo mist*, № 165, 2-6 [in Ukrainian]
7. Horshkov, M. A., Lozovskyi, O. M. (2021). Tendentsii zaprovadzhennia tekhnolohii rozumnoho mista v stratehii rozvytku miskoi hromady [Trends in the introduction of smart city technologies in the development strategy of the urban community]. *Innovatsiina ekonomika*, № 5-6, 87-91 [in Ukrainian]
8. Zakharova, O. V., Kozyriev, D. M. (2022). Kontseptsiiia rozumnoho mista yak alternatyvnyi pidkhid do vidnovlennia miskoi infrastruktury Ukrainy v povienni period [The concept of a smart city as an alternative approach to the restoration of the urban infrastructure of Ukraine in the post-war period]. *Zbirnyk naukovykh prats Cherkaskoho derzhavnogo tekhnolohichnoho universytetu*, issue 67, 5-14 [in Ukrainian]

УДК 330
А19

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics : наук. журн. / редкол. : Р. Бачо, Н. Пойда-Носик, В. Макарович; Закарпат. угор. ін-т ім. Ф. Ракоці ІІ. Берегове, 2023. Вип. 4 (2023). 694 с. Текст укр., англ., угор.

ISSN 2786-6734 (Print)

ISSN 2786-6742 (Online)

Науковий журнал „Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” розрахований на науковців, докторантів, аспірантів, практиків та широкого кола читачів, які цікавляться проблематикою в галузі економічних наук.

Відповідальність за зміст і достовірність публікацій покладається на авторів. Точки зору авторів публікацій можуть не співпадати з точкою зору редколегії.

Технічна редакція:
Вікторія МАКАРОВИЧ

Відповідальний за випуск:
Роберт БАЧО

Коректура англomовного тексту

Ніна ПОЙДА-НОСИК

Обкладинка:
Габор ПОТОКІ
УДК:

Бібліотечно-інформаційний центр «Опацої Черє Янош» при
Закарпатському угорському інституті імені Ференца Ракоці ІІ

**Публікація видання здійснюється за сприяння
Інституту Стратегічних Досліджень Угорщини.**

*Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія КВ №25089-15029Р від 08.11.2021 р.*

Засновник наукового журналу:

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ.

Адреса: 90202 м. Берегове, пл. Кошута, буд.6.

Офіційний сайт наукового журналу:

<https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe>

Видавництво: Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці ІІ, 90202, м.Берегове, пл. Кошута, буд.6. (E-mail: aab-economics@kmf.org.ua), Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції Серія ДК №7637 від 19 липня 2022 р.

Друк: ТОВ «РІК-У» (адреса: вул. Гагаріна 36, м.Ужгород, 88000. E-mail: print@rik.com.ua). Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції Серія ДК5040 від 21 січня 2016 р.

Підписано до друку 20.12.2023.

Шрифт «Times New Roman».

Папір офсетний, щільністю 80 г/м².

Друк цифровий. Ум. друк. арк. 47,76.Формат 70x100/16.

Замовл. №456. Тираж 50.